

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО  
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»  
 (назва навчального підрозділу)

**Кафедра** соціальної роботи  
 (повна назва кафедри)

**КУРСОВА РОБОТА**  
**(ПРОЕКТ)**

**з дисципліни:** Соціальна робота з різними групами клієнтів

на тему: «Соціальна робота з малозабезпеченими групами населення»

Студента (ки) \_\_\_\_\_ Гутко Богдан Миколайови  
 (прізвище та ініціали)

курсу \_\_\_\_\_ 3 \_\_\_\_\_

групи \_\_\_\_\_ Ін34-9-23-Б1СПр-Н(4.0д)

напряму підготовки (спеціальності)

\_\_\_\_\_ Керівник к.п.н. Чорноштан Є.В.

Оцінка:

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ ECTS \_\_\_\_\_

Члени комісії

\_\_\_\_\_ (підпис) \_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис) \_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_ (підпис) \_\_\_\_\_ (прізвище та ініціали)

Яготин 2026 р.

## ЗМІСТ

|                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------|----|
| Вступ.....                                                                        | 3  |
| РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ<br>БІДНОСТІ В УКРАЇНІ        |    |
| 1.1 Поняття та критерії малозабезпеченості в сучасній соціальній роботі.....      | 5  |
| 1.2 Причини виникнення бідності в Україні на сучасному етапі.....                 | 8  |
| 1.3 Технології соціальної підтримки (соціальний супровід,<br>консультування)..... | 11 |
| РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНЕ-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СИСТЕМА<br>СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.        |    |
| 2.1 Державна соціальна підтримка малозабезпечених сімей.....                      | 13 |
| 2.2 Види соціальних допомог, пільг та виплат.....                                 | 16 |
| 2.3 Роль територіальних громад у допомозі малозабезпеченому<br>населенню.....     | 19 |
| Висновки.....                                                                     | 22 |
| Список використаних джерел.....                                                   | 24 |

## ВСТУП

Актуальність моєї теми полягає що проблема малозабезпеченості населення «бідність» є однією з найгостріших проблем сучасної України, що поглибилася внаслідок повномасштабної війни, руйнування економічних зв'язків та масової міграції серед населення також це самою найбільшою катастрофою. Особливо важливо ця проблема набуває в умовах сучасних викликів, таких як економічна нестабільність, інфляційні процеси та наслідки воєнних дій, які суттєво впливають на рівень життя громадян. У зв'язку з цим зростає роль соціальної роботи як механізм підтримки вразливих верст населення, зокрема малозабезпечених сімей.

Різні трансформаційні процеси, воєнний стан, інфляція та нестабільність ринку праці призвели до зниження рівня життя значної частини населення. Малозабезпеченість не лише обмежує доступ людей до базових благ (якісного харчування, медицини, освіти), а й спричиняє соціальну ізоляцію, погіршення психологічного стану та зниження соціальної активності громадян що призводить до глобальних проблем в країні.

У таких умовах соціальна робота стає критично важливим інструментом підтримки, який допомагає не лише виживати, а й знаходити ресурси для подолання складних життєвих обставин. Соціальна робота з цією категорією має трансформуватися від простої виплати допомоги до комплексної підтримки самостійності клієнта. Дослідження теоретичних засад, причини виникнення бідності, а також аналізу існуючих форм і методів соціальної підтримки є необхідним для вдосконалення соціальної підтримки держави та підвищення

ефективності допомоги нужденним на сьогоднішній час.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати зміст соціальної роботи з малозабезпеченим населенням та визначити шляхи підвищення ефективності їхньої соціальної підтримки. Також розглянути аналіз наукової літератури та законодавства, синтез, узагальнення, порівняння та класифікація даних а також різні види допомоги.

Об'єкт дослідження: малозабезпечені верстви населення як об'єкт соціальної групи отримувачів соціальної допомоги.

Предмет дослідження: зміст, форми та методи соціальної роботи з малозабезпеченими верствами населення в сучасних умовах життя.

Завдання дослідження:

- 1.Розкрити поняття ( малозабезпеченість) та визначити критерій
- 2.Проаналізувати нормативну-правову базу соціального захисту вразливих верст населення в Україні.
- 3.Охарактеризувати основні напрями в технології соціальної роботи у допомозі малозабезпеченому населенню.
- 5.Визначити досвіт закордонних держав у допомозі у сфері підтримки бідних верств населення.
- 6.Запровадити рекомендації щодо вдосконалення систем допомоги.

## РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

### 1.1 Поняття та критерії малозабезпеченості в сучасній соціальній роботі

Малозабезпеченість-це офіційний статус сім'ї, чий середній дохід з незалежних причин нижчий за прожитковий мінімум для сім'ї. Право на допомогу мають громадяни України, які постійно проживають на її території та потребують соціальної підтримки від держави.

Малозабезпеченість науковому дискурсі трактується як неспроможність індивіда чи домогосподарства підтримувати мінімально допустимий рівень життєдіяльності. Соціальна робота розглядає цей стан не лише як дефіцит грошей, а як «багатомірну бідність», що виключає обмеження в доступі до освіти, медицини та правового захисту[1, с. 32]

У науковій літературі виділяють три основні підходи до визначення бідності:

Абсолютний підхід: базується на зіставленні доходів особи з вартістю мінімального набору благ (прожитковим мінімумом). Якщо дохід нижчий за цей рівень — особа вважається малозабезпеченою.

Відносний підхід: розглядає бідність як неможливість підтримувати спосіб життя, звичний для конкретного суспільства. Тут межа бідності залежить від середнього рівня доходів у країні.

Суб'єктивний підхід: ґрунтується на самовідчутті людини (чи вважає вона себе бідною).

Причини малозабезпеченості в Україні мають комплексний характер:

Економічні: низька заробітна плата, безробіття, інфляція.

Демографічні: багатодітність, неповні сім'ї, похилий вік.

Соціальні: інвалідність, низький рівень освіти, відсутність соціального капіталу.

Надзвичайні: наслідки збройної агресії, втрата житла, статус ВПО.

Суб'єктивного критерію- самовідчуття людини в ієрархії суспільства. Якщо особа не може дозволити собі речі, які вважаються «нормою» у її оточенні, вона відчуває соціальну деградацію, що веде до адаптації[22, с.210].

Часто ці причини і стають наслідком малозабезпеченості в сучасних реаліях ці причини стають більш широкими що призводить до бідності населення. Частою причиною є економічні чинники що є біль розповсюдженою проблемою серед населення України багато людей втрачають роботи через меншу заробітну плату через що звільняються також через закриття фірми чи організацію що також впливає на подальший економічне становище людини.

Демографічні причини також є причиною бідності серед населення часті причини цього є це часта зміна робочого місця через нестабільність заробітку що є також причиною, також головною причиною бідності серед населення є багатодітні сім'ї коли в сім'ї не можливо забезпечити усім потрібним для комфортного життя що також тягне за собою різні економічні потреби.

Також важливо розрізняли хронічну бідність та ситуативну, що виникла внаслідок форс-мажорних обставин[5, с.91].

Соціальні наслідки також дуже часто впливають що призводить до малозабезпеченості людей це інвалідність що не дає можливості людям працювати на повну а бо зовсім часто такі люди є малозабезпеченими що призводить до бідності серед населення. Ще однією причиною малозабезпеченості в країні є неповна освіта таким людям дуже важко найти постійне місце роботи з високим доходом для комфортного життя що призводить до пошуку тимчасових способу заробітку.

Надзвичайні наслідки дуже широка проблема у сьому світі часто люди повністю втрачають роботу, житло, що призводить малозабезпеченості серед населення. Головною глобальною причиною надзвичайних наслідків є війна що

призводить до бідності серед населення, часто такі люди потребують соціальної підтримки а також фінансової допомоги що є головною підтримкою таких людей для забезпечення їх умов проживання часто такі люди стають малозабезпеченими що призводить до економічних труднощів в країні.

Критерії малозабезпеченості:

Для оцінки малозабезпеченості використовуються різні критерії:

1. Дохідний критерій: Визначення рівня доходу, нижче якого особа або сім'я вважаються малозабезпеченими. Це може бути встановлений державою прожитковий мінімум або межа бідності.

2. Критерій споживчих можливостей: Оцінка можливостей задовольнити базові потреби (житло, харчування, одяг, медичне обслуговування).

3. Соціальні індикатори: Включають доступ до освіти, медичних послуг, зайнятості та інших соціальних благ.

4. Критерій соціальної виключності: Визначає, наскільки особа або сім'я є ізольованими від суспільства через бідність, відсутність соціальних зв'язків або підтримки.

5. Критерій життєвих умов: Оцінка умов життя, таких як якість житла, доступ до чистої води, санітарії та інфраструктури.

Як зазначає Т. Семігіна, соціальна робота має фокусуватися на подолання «соціальних інклюдій»- процесу, через який індивіди стають відрізнаними від участі в житті громади[20, с. 42].

## 1.2 Причини виникнення бідності в Україні на сучасному етапі

В Україні існує ряд причин, які сприяють виникненню бідності. Ці причини можуть бути як економічними, так і соціальними, політичними та культурними. До класичних причин додається фактор цифрової нерівності. Малозабезпечене населення часто не має доступу до сучасних технологій, що ускладнює пошук роботи та отримання державних послуг онлайн[6, с.112].

Ось деякі з основних факторів:

### 1. Економічні причини

- Низький рівень доходів: Зниження заробітних плат, нерегулярна виплата зарплат та високий рівень безробіття призводять до недостатніх доходів для забезпечення базових потреб.

- Економічна нестабільність: Часті економічні кризи, інфляція та девальвація національної валюти негативно впливають на купівельну спроможність населення.

- Висока частка тіньової економіки: Неврегульованість ринку праці та велика частка неформальної зайнятості призводять до відсутності соціальних гарантій для працівників.

- Макроекономічні руйнування: Висока інфляція та невідповідність мінімальної заробітної плати реальним споживачам цінами[4, с.42].

### 2. Соціальні причини

- Нерівний доступ до освіти: Низька якість освіти та нерівний доступ до навчальних закладів у різних регіонах України впливають на можливості отримання хорошої роботи.

- Соціальна виключність: Люди з певних соціальних груп (інваліди, багатодітні сім'ї, пенсіонери) часто стикаються з дискримінацією та обмеженим доступом до ресурсів.

### 3. Політичні причини

- Корупція: Високий рівень корупції в державних установах заважає ефективному використанню бюджетних коштів і реалізації соціальних програм.

- Нестабільність політичної ситуації: Політичні кризи та конфлікти, включаючи військовий конфлікт на сході України, негативно впливають на економіку та соціальну стабільність.

- Демографічні: старіння нації та високе навантаження на працездатне населення. Сім'ї з дітьми мають у 2-3 рази вищий ризик опинитися серед малозабезпечених[10, с.77].

#### 4. Культурні та психологічні причини

- Стереотипи та ставлення до бідності: Суспільні стереотипи щодо бідності можуть призводити до стигматизації малозабезпечених людей, що ускладнює їх інтеграцію в суспільство.

- Відсутність мотивації: У деяких випадках люди, які живуть у бідності, можуть втратити мотивацію до покращення свого життя через тривалі труднощі.

- Екзогенні (воєнні): внутрішнє переміщення, втрата годувальника, фізичні та психологічні травми, що перешкоджають працевлаштуванню [12, с.19].

Всі ці причини є наслідком бідності в Україні серед яких зокрема вплинула війна після російського вторгнення у 2022 році що спричинило за собою зруйновані підприємства та інфраструктура багато людей втратило свої робочі місця що призвело до великої бідності серед населення. Бідність в Україні-це не лише наслідок війни. Це результат десятиліть низької продуктивності праці, недостатньої інвестиційної активності, слабкого внутрішнього ринку та застарілої економічної моделі. Ось конкретні кроки, які Україна може запозичити з досвіду країн Східної Європи та інших розвинених економік, щоб подолати бідність і побудувати сильну економічну країну.

1.Створення високооплачуваних робочих місць через технологічну модернізацію

Для подолання бідності в Україні потрібна економіка, яка генерує високу додану вартість. Це означає інвестиції в сектори з потенціалом це: ІТ розробка різних нанотехнологій які зараз дуже актуальний у наш час що дає великий сектор можливостей для збільшення робочих місць серед населення .

## 2. Підтримка внутрішнього попиту через зростання доходів

Щоб кожен громадянин України міг споживати, заощаджувати та інвестувати, потрібні зробити справедливі зарплати для кожного щоб скоротити нерівність серед населення. Розвинути підтримку для малого бізнесу що дає більше можливостей для держави, запустити програму мікро кредиту під 1-2% річних для малих підприємств.

## 3. Забезпечення продовольчої безпеки через адресну допомогу

Економія на їжі-це не просто статистика а реальна гуманітарна проблема.

Потрібно запустити програму продуктових ваучерів це може бути, наприклад 1000 грн чи більше на місяць для сім'ї із доходом нижче прожиткового мінімуму. Створити мережу соціальних магазинів, як у Європейських країнах, де продукти першої необхідності продають за зниженими цінами для вразливих груп населення.

Бідність в Україні є багатогранною проблемою, що має численні причини. Для її подолання необхідне комплексне вирішення, яке включає економічні реформи, покращення соціальних умов, боротьби з корупцією та забезпечення рівного доступу до освіти і медичних послуг для всіх малозабезпечених громадян які потребують безоплатну допомогу.

### 1.3 Технології соціальної підтримки (соціальний супровід, консультування)

Технології соціальної підтримки, такі як соціальний супровід і консультування, є важливими елементами системи соціального захисту, які допомагають людям вирішувати складні життєві ситуації та покращувати їхнє благополуччя.

Технології соціальної підтримки- це системні методи допомоги людям, які опинилися в складних життєвих ситуаціях (СЖО). Вони спрямовані не просто на розв'язання поточної проблеми, а на розвиток здатність людини самостійно долати труднощі в майбутньому.

Основна мета супроводу заключається в тому що це комплексний процес, де фахівець допомагає сім'ї вийти з кризи. Він включає регулярні візити, допомогу в оформленні документів сприяння у пошуку роботи чи лікуванні[11, с.118].

Ось основні аспекти цих технологій:

#### 1. Соціальний супровід

Соціальний супровід — це комплекс заходів, спрямованих на підтримку осіб або сімей у складних життєвих обставинах. Це довготривала та комплексна технологія. Вона передбачає не просто пораду, а «проходження шляху» разом із клієнтом до досягнення стійкого позитивного результату.

Особливості:

-Комплексність- соціальний працівник залучає юристів, психологів та лікарів.

-Плановість- складання окремих індивідуальних планів соціального супроводу.

-Тривалість- може тривати від кількох місяців до року а інколи і більше.

Основні етапи та методи соціального супроводу:

- Оцінка потреб: Визначення потреб клієнта шляхом збору інформації про його ситуацію, ресурси та проблеми.

- Планування допомоги: Розробка індивідуального плану дій, який включає цілі, завдання та ресурси для досягнення бажаних результатів.

Сприяння працевлаштуванню: Взаємодія з центрами зайнятості, допомога у складанні резюме, направлення на курси перекваліфікації.

Поліпшення житлових умов: Допомога в отриманні гуманітарної допомоги (Паливо на зиму, ремонтні матеріали, побутова техніка).

- Забезпечення доступу до ресурсів: Допомога в отриманні соціальних виплат, медичних послуг, освіти, роботи тощо.

- Моніторинг і оцінка: Регулярний перегляд прогресу клієнта, корекція плану дій у разі необхідності.

- Психологічна підтримка: Надання емоційної підтримки та консультацій для покращення психологічного стану клієнта.

## 2. Консультування

Консультування — це процес надання інформації, порад і рекомендацій особам, які стикаються з різними проблемами. Соціальне консультування спрямоване на підвищення правової грамотності. Багато малозабезпечених осіб не знають про свої права на додаткові виплати чи безкоштовну правову допомогу[19, с.65].

Основна мета консультування полягає в тому що сам клієнт приходить із запитом- отримує інформацію і діє сам.

Основні етапи консультування:

- Знайомство та встановлення контакту з клієнтом.
- Збір інформації- визначення суті проблем.
- Пошук рішень- спільне обговорення варіантів дій.

## РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНЕ-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.

### 2.1 Державна соціальна підтримка малозабезпечених сімей

Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям- що місячна допомога, яка надається малозабезпеченим сім'ям у вигляді грошової допомоги в розмірі, що залежить від величини середньомісячного сукупного доходу сім'ї. У 2024-2026 роках законодавство було адаптоване до умов відновлення країни. Важливим аспектом є Постанова КМУ №340, яка розширила права на допомогу для сімей, що перебувають у територіальних громадах, де ведуться бойові дії[7, с.10].

Державна соціальна підтримка малозабезпечених сімей в Україні передбачає різні форми допомоги, спрямовані на покращення життєвих умов таких сімей. Основні напрямки цієї підтримки включають:

1. Соціальна допомога: Це грошові виплати, які надаються малозабезпеченим сім'ям для покриття основних потреб, таких як харчування, житло та медичне обслуговування. В Україні існує програма державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, яка забезпечує виплати на основі доходів сім'ї

2. Допомога по догляду за дітьми: Сім'ї з дітьми можуть отримувати додаткову фінансову підтримку, включаючи допомогу при народженні дитини та щомісячні виплати на дітей до певного віку.

3. Житлові субсидії: Малозабезпечені сім'ї можуть отримувати субсидії на оплату комунальних послуг, що дозволяє зменшити фінансовий тягар на бюджет сім'ї.

4. Пільги на проїзд та інші послуги: Деякі категорії малозабезпечених сімей мають право на пільги при користуванні громадським транспортом, а також на отримання медичних послуг.

5. Програми соціальної адаптації: Держава може пропонувати програми, спрямовані на підвищення рівня життя малозабезпечених сімей, такі як навчання, перекваліфікація та підтримка у працевлаштуванні.

6. Допомога в кризових ситуаціях: У випадках надзвичайних ситуацій (наприклад, стихійних лих або пандемій) можуть бути запроваджені додаткові заходи підтримки для найбільш вразливих груп населення.

Для отримання державної соціальної підтримки малозабезпеченим сім'ям потрібно звернутися до місцевих органів соціального захисту населення, подати необхідні документи та заповнити відповідні заяв.

У 2026 році система державної підтримки малозабезпечених сімей в Україні зазнала суттєвих змін. Головне нововведення-перехід на модель базової соціальної допомоги, яка об'єднала кілька видів виплат в одну універсальну допомогу.

Юридичні дослідження вказують на необхідність подальшої уніфікації виплат, щоб уникнути ситуацій, коли різні види допомоги дублюють один одного[26, с.210].

Сума виплат тепер не є фіксованою. Вона визначається як різниця між базовою сумою для сім'ї та її середньомісячної доходом.

У 2026 році уряд встановив базову величину на рівні 4500 грн. Розрахунок загальної «базис» для сім'ї на сьогодні виглядає так:

100% (4500 грн) – на першого члена сім'ї ( заявника)

100% (4500 грн) – на кожну дитину до 18 років

100% (3150 грн) – на кожного наступного дорослого члена сім'ї

Допомога призначається сім'ям, які з поважних причин мають дохід нижчий за встановлений мінімум.

-Працевдатність: дорослі члени сімей мають працювати, вчитися або бути зареєстрованими у центрі зайнятості (крім тих, хто допомагає за дітьми чи хворими родичами).

-Майновий стан: Враховується наявність нерухомості (крім житла що знаходиться на окупованій території), автівок (молодше 15 років, крім вітчизняних) та великих покупок (понад 100 тис. грн) протягом останнього року.

-Термін допомога зазвичай призначається на 6 місяців, після чого подавати нову заяву на призначення допомоги.

Одиноким особам, визнаним за результатами медико-соціальної експертизи непрацездатними, які не мають інших джерел до існування, державна соціальна допомога може бути призначена на строк визнання особи непрацездатною.

Одиноким особам, які досягли 65-річного віку і не мають інших джерел до існування, державна соціальна допомога може бути призначена довічно.

Зазначені у частинах другій та третій цієї статті умови застосовуються також при призначенні державної соціальної допомоги непрацездатному подружжю при відсутності осіб, зобов'язаних їх утримувати відповідно до закону.

У разі затвердження нового рівня забезпечення прожиткового мінімуму розмір призначеної допомоги перераховується без звернення уповноваженого представника сім'ї.

Державна соціальна допомога виплачується раз на місяць за місцем проживання уповноваженого представника сім'ї державними підприємствами зв'язку чи перераховується на особовий рахунок уповноваженого представника сім'ї в банківській установі.

Державна соціальна підтримка є однією із ключових допомог малозабезпеченим групам населення що включає різні види допомоги кожній категорії осіб. Ця допомога дуже допомагає малозабезпеченим сім'ям де на кожну дитину держава виділяє кошти щоб допомогти молодим батикам з підтримки дітей. Тож державна підтримка грає дуже велике роли у житті людей.

## 2.2 Види соціальних допомог, пільг та виплат

В Україні існує кілька видів соціальних допомог, пільг та виплат, які надаються різним категоріям населення. Ось основні з них:

### 1. Соціальні допомоги

- Допомога малозабезпеченим сім'ям: Грошові виплати, які надаються сім'ям з низьким доходом для покриття основних потреб.

- Допомога по догляду за дитиною: Виплати при народженні дитини, а також щомісячні виплати на дітей до 3 років (дитячі допомоги).

- Допомога саодиноким матерям: Спеціальні виплати для матерів, які виховують дітей без батька.

- Допомога інвалідам: Грошові виплати та допомоги для осіб з інвалідністю.

- Допомога на поховання: Виплата для покриття витрат на поховання померлих членів сім'ї.

### 2. Пільги

- Житлові субсидії: Фінансова допомога на оплату житлово-комунальних послуг, що є наймасовішим видом підтримки в Україні[14, с.45].

- Пільги на проїзд: Знижки або безкоштовний проїзд в громадському транспорті для певних категорій населення (пенсіонери, інваліди, учасники бойових дій тощо).

- Пільги на оплату комунальних послуг: Зниження тарифів або компенсації для окремих категорій населення.

- Пільги для ветеранів війни та учасників бойових дій: Спеціальні виплати і знижки на різні послуги.

### 3. Виплати

- Державна соціальна допомога: Регулярні грошові виплати, що надаються на основі доходів сім'ї.

- Допомога на дітей-сиріт: Виплати для дітей, які залишилися без батьківського піклування.

- Виплати в разі тимчасової втрати працездатності: Грошові компенсації для осіб, які не можуть працювати через хворобу або травму.

#### 4. Інші види допомог

- Програми соціальної адаптації: Допомога у вигляді навчання та підготовки до працевлаштування

- Фінансова допомога в кризових ситуаціях: Надання екстреної фінансової підтримки у випадках надзвичайних ситуацій (ситуації, пов'язані з природними катастрофами, епідеміями тощо).

Ці програми можуть змінюватися в залежності від політики держави та економічної ситуації в країні. Також активно впроваджується соціальна карта, яка дозволяє отримати адресні знижки на критично важливі ліки та продукти харчування в межах державних програм підтримки[21, с.156].

Станом на квітень 2026 року в Україні діє оновлена система соціальної підтримки. Основний акцент змінено на запровадження базової соціальної допомог, яка об'єднує кілька попередніх видів виплат.

#### 1.Підтримка сімей з дітьми

З 1 січня 2026 року суттєво зросли суми виплат при народженні та запроваджені нові програми:

- Допомога при народженні: Одноразова виплата становить 50000 грн (замість попередніх 41280).

- Допомога до 1 року: Нова щомісячна виплата у розмірі 7000 грн (для дітей з інвалідністю – 10500).

- Програма «єЯсла»: Компенсація 8000 грн на місяць для дітей віком від 1 до 3 років (якщо вийшли на роботу).

- Пакунок школяра: Одноразова виплата 5000 грн першокласників.

-Матері – одиночки: Розмір залежить від доходу сім'ї, максимальні суми прив'язані до прожиткового мінімуму ( до 6 років – 2817 грн, 6-18 років – 3512 грн).

## 2.Базова соціальна допомога

Це єдина виплата для малозабезпечених сімей та вразливих груп. Розраховується як різниця між базовою величиною (4500 грн) та середньомісячним доходом сім'ї:

-100% (4500 грн)- на першого члена сім'ї та кожну дитину до 18 років.

-100% (4500 грн)- на осіб з інвалідністю I або II групи.

-70% (3500 грн)- На кожного наступного дорослого члена сім'ї.

## 3.Виплата для ВПО (Внутрішньо переміщених осіб)

У 2026 році щомісячна допомога на проживання зберігається для вразливих категорій:

-3000 грн- для дітей та осіб з інвалідністю.

-2000 грн- для інших дорослих осіб.

-Субсидія на оренду- Родини ВПО можуть отримати субсидію, якщо витрати на оренду перевищують 20% їхнього доходу.

## 4.Пільги на житлово-комунальні послуги (ЖКП).

Пільги (знижки в розмірі 25%, 50% або 100%) надається за двома принципами:

-З урахуванням доходу- якщо середньомісячний дохід на одну особу не перевищує 4660 грн. Це стосується багатодітних сімей, дітей війни, пенсіонерів.

-Без урахування доходу- для учасників бойових дій (75% знижки), осіб з інвалідністю внаслідок війни (100%) та члена сімей загиблих Захисників.

Важливим елементом залишається безоплатна первина та вторинна правова допомога, яка дозволяє малозабезпеченим захищати свої права в судах [2, с.144].

## 2.3 Роль територіальних громад у допомозі малозабезпеченому населенню

Територіальна громада в Україні відіграє важливу роль у системі соціального захисту, оскільки вони є найближчою ланкою до людини. Після реформ децентралізації саме громади отримали повноваження та ресурси для того, щоб не просто розділяти державні кошти, а створювати власні механізми підтримки. Громади почали впроваджувати соціальне замовлення, залучаючи громадські організації для надання послуг малозабезпеченим за рахунок бюджету громади[4, с.140].

### 1.Надання грошової допомоги

Громади мають право розробляти та фінансувати місцеві програми соціального захисту. Успіх соціальної роботи на рівні громади визначається спроможністю поєднати державний бюджет, місцевий ресурс та волонтерську енергію[4, с.135]:

-Одноразова виплата:

Надається мешканцям, які опинилися у скрутному матеріальному становищі (наприклад, через хворобу чи пожежу).

-Стипендія та доплати:

Деякі громади впроваджують щомісячні доплати для багатодітних сімей, осіб з інвалідністю або ветеранів понад державний мінімум.

-Часткова компенсація житлово комунальних послуг:

Пільги, що фінансується з місцевого бюджету для категорій, які не підпадають під загальнодержавні субсидії.

### 2.Соціальні послуги та інфраструктура

Громада не лише дає кошти, а й створює сервіси. Які допомагають малозабезпеченим знизити витрати на життя:

-Центри надання соціальних послуг (ЦНСП):

Тут працюють соціальні працівники, які допомагають самотнім людям похилого віку, людям з інвалідністю (догляд вдома, доставка продуктів).

-Соціальні їдальні та пекарні:

Організація безкоштовно або пільгового харчування.

-Банки одягу та речей:

Пункти збору та видачі вживаних меблів, техніки, одягу та засобів гігієни.

3.Підтримка дітей та сімей

Малозабезпеченість часто корегує з багатодітністю або складними життєвими обставинами (СЖО):

-Пільгове харчування в закладах освіти:

Повна або часткова програма оплата обідів у школах та дитсадках за рахунок бюджету громади.

-Організація оздоровлення:

Закупівля путівок у літні табори для дітей з вразливими категоріями.

-Забезпечення шкільним приладдям:

Акції «Готуємо дитину до школи», закупівля рюкзаків та гаджетів для навчання.

4.Сприяння зайнятості та самозабезпечення

Допомога громади спрямована на те, щоб вивести людину зі стану малозабезпеченості, а не просто підтримувати його:

-Громадські роботи:

Організація оплачуваних робіт з благоустрою громади, де можуть працювати безробітні мешканці.

-Стимулювання само зайнятості:

Деякі громади виділяють гранти на розвиток особистого селянського господарства (наприклад закупівля насіння, саджанців або допомога в оренді техніки).

-Навчальні курси:

Співпраця з центрами зайнятості для перекваліфікації мешканців під потреби місцевого бізнесу.

#### 5.Співпраця з благодійними фондами та бізнесами

Громада виступає як координатор. Вона знає кому саме потрібна допомога, і спрямовує туди ресурси міжнародних донорів це (UNICEF, Червоний Хрест) залучення благодійних фондів для ремонту житла чи закупівлі палива для бідних сімей[24, с.54]:

-Розподіл гуманітарної допомоги (продуктові та гігієнічні набори).

-Залучення інвестицій у створення соціальних підприємств, де працюють вразливі групи населення.

#### 6.Реагування на кризові ситуації

У складні періоди (війна, економічна криза) громади першими організовують допомогу з:

-Евакуація населення

-Тимчасове житло для переселенців

-Пункти обігріву для нужденних

-Роздача гуманітарної допомоги

Їхня оперативність часто визначає, наскільки ефективно буде допомога.

Часто пори важливу роль, громади стикаються з труднощами наприклад:

-Обмежені бюджети

-Нерівномірний розвиток (багатші громади мають більше можливостей)

-Нестача фахівців у соціальній сфері

Також є актуальним створення «соціальних хабів», де в одному місці людина може отримати і продукти, і консультацію психолога, і допомогу в складанні резюме[15, с.33].

## Висновки

Отже, умови ефективності комплексних підходів до вирішення проблем бідності в Україні, охоплюючи теоретичні, нормативно та практичні аспекти соціальної роботи. Ось основні результати аналізу:

### 1. Теоретичне підґрунтя

Бідність та малозабезпеченість визначені як складні багатогранний соціально-економічні явища. Було встановлено, що сучасні причини бідності в Україні мають як об'єктивний характер (економічна нестабільність), проте для ефективної соціальної роботи критично важливо враховувати індекс багатовимірної бідності, який включає житлові умови, стан здоров'я та рівень освіти клієнта.

### 2. Законодавче регулювання.

Аналіз нормативно-правової бази свідчить про наявність розгалуженої системи соціального захисту. Впроваджуються цифровілізації через платформу «Дія» та перехід до принципу адресності дозволила зробити систему виплат прозорішою. Державна підтримка реалізується через грошові виплати, пільги та адресну допомогу, проте механізми їх надання потребують постійного вдосконалення для забезпечення цільового використання ресурсів.

### 3. Практична соціальна робота

Ефективність підтримки малозабезпечених громадян залежить не лише від фінансових виплат, а й від застосування сучасних соціальних технологій, таких як соціальний супровід громадян та консультування. Ці технології дозволяють розробляти індивідуальні плани виходу з кризи, де акцент робиться на активізації власних ресурсів. Важливим є інструмент «соціальний контакт», який передбачає надання допомоги обмін на активні дії клієнта щодо працевлаштуванні або

навчанню. Це дозволяє не просто підтримувати життєдіяльність особи, а й сприяти її виходу зі складних життєвих обставин.

#### 4. Децентралізація та роль громад у житті людей

Особливе значення у сучасних умовах відіграють територіальні громади. Саме на місцевому рівні можна найбільш точна ідентифікація потреб населення та оперативне надання соціальних послуг, що робить громади ключовою ланкою у системі подолання малозабезпеченості. Ефективна соціальна робота на рівні громади включає не лише розподіл субвенцій, а й створення унікальних місцевих послуг.

Розв'язання проблем бідності в Україні вимагає переходу від пасивної моделі (включно виплати) до активної соціальної політики, яка поєднує державні гарантії з ініціативністю громад та індивідуальністю роботи з кожною людиною.

Отже, соціальна робота з малозабезпеченими населенням є динамічним процесом, який у сучасних умовах вимагає від фахівців високої професійної мобільності, навичок психологічної підтримки та здатності працювати в мультидисциплінарних командах задля комплексного роз'яснення проблем клієнта.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. -Центр навч. літератури, 2018. – 216с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. Київ: Логос, 2020. 212с.
3. Бойко А. М. Соціальна робота з різними групами клієнтів: навч. посіб. -ВЦ «Академія», 2021.
4. Васильєв О. А. Соціальний захист та соціальна безпека в Україні. Вісник соціальної політики. 2023. № 4. С. 120-138.
5. Грішнова О. В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. Київ: Знання, 2021. 450с.
6. Дікова-Фаворська О. В. Цифровілізація соціальної сфери: виклики та можливості. Соціологічні студії.2024 № 1. С. 110-118.
7. Державна допомога малозабезпеченим сім'ям: нормативний коментар 2024. Офіційний вісник України. 2024. № 4. С. 7-12.
8. Закон про забезпечення прав і свободи внутрішнього переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 №1706 – VII.
9. Закон про забезпечення прав і свободи внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII.
10. Ковтун М. С. Демографічні чинники бідності в сучасній Україні. Журнал соціології 2022 № 1. С. 75-84.
11. Карагодіна О. Г. Теорія та практика соціальної роботи. Київ: Фенікс,2021.310с.
12. Луценко Ю. П. Соціальна підтримка вразливих груп в умовах війни. Соціальна освіта. 2023. № 1. С. 12-25.
13. Матеріали ЮНІСЕФ щодо підтримки малозабезпечених сімей в Україні.  
<https://www.unicef.org/ukraine>.

- 14 Моніторинг соціальних виплат та пільг в Україні: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2023. С. 98.
- 15 Марченко Л. С. Соціальне замовлення як інструмент розвитку територіальної громади. Державне управління. 2025. Вип. 2 с. 30-38.
- 16 Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України <https://www.msp.gov.ua>.
- 17 Офіційний веб-портал Верховної Ради України (Законодавства України) <https://zakon.rada.gov.ua>.
- 18 Поліщук В. А. Теорія Соціальної роботи: навч. посіб. -Тернопіль: ТНПУ, 2020.
- 19 Семігіна Т. В. Сучасна соціальна робота. -К.: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2022. – 450 с.
- 20 Семігіна Т. В. Міжнародні стандарти соціальної роботи. Київ: Академвидав, 2021 192с.
- 21 Слободянюк С. В. Економічні механізми подолання бідності. Хмельницький: ХНУ 2022. 215с.
- 22 Тюпля О. В. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. -К.: Знання, 2017. - 408 с.
- 23 Тюптя О. В., Іванова І. Б. Соціальна робота з різними групами клієнтів. Київ: знання 2020. 380с.
- 24 Харченко С. Я. Професійна підготовка соціальних працівників до роботи в громаді. Педагогіка та психологія. 2022 Вип. 3. С. 45-58.
- 25 Шахрай В.В. Технології соціальної роботи: навч. посіб.- К.: Центр навчальної літератури,2019.
- 26 Ярошенко А. О. Право соціального забезпечення: підручник. Київ: Право, 2024. 344с.